

Нікольська О.В.

доцент;

Щербіна Д.А.

студент,

Донецький національний університет

ЩОДО ЧАСУ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Право людини на життя є фундаментальним правом, найважливішою цінністю людської цивілізації, яка здобула визнання та закріплення у конституціях багатьох країн світу. Це право закріплене і в Основному Законі України. Так, ст. 27 Конституції України проголошує: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини». Провідне місце права на життя в системі конституційних прав і свобод людини і громадянина обумовлює значний інтерес правознавців до цього питання, зокрема його дослідженню приділяли увагу такі вчені як О.Б. Горова, О.В. Домбровська, А.М. Колодій, А.Ю.Олійник, П.М. Рабінович, О.Г. Рогова та ін. Однак, незважаючи на пильну увагу науковців дискусійним залишається питання щодо часу виникнення права людини на життя.

Якщо проаналізувати чинне законодавство, ми побачимо неоднозначну ситуацію. Цивільний кодекс України (далі – ЦК) визначає, що цивільна правоздатність фізичної особи виникає у момент її народження. У випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини (ст. 25). Стаття 269 ЦК визначає, що особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом. А відповідно до статті 1261 Цивільного кодексу України до першої черги спадкоємців за законом належать, крім інших, зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті діти [1]. Таким чином, з одного боку ЦК визначає, що цивільна правоздатність починається з моменту народження людини, з іншого визнає за ненародженими фізичними особами певні права, реалізувати які вони зможуть після народження, а також закріплює охорону інтересів зачатої, але ще не народженої дитини.

Цікавий приклад визнання правоздатності за ненародженою дитиною міститься у Законі України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Так, ст. 9 зазначеного закону закріплює, що заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві

або професійного захворювання жінки під час її вагітності, у зв'язку з чим дитина народилася інвалідом, прирівнюється до нещасного випадку, який трапився із застрахованим. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою, та до 18 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення 23 років їй подається допомога Фонду соціального страхування від нещасних випадків [2]. Вказане законодавче положення фактично прирівнює ненароджену дитину до особи, за якою визнається право на відшкодування заподіяної їй життю шкоди.

Наразі у юридичній літературі немає єдиного розуміння щодо того, який момент вважати початком життя. Так, О.М. Попов вважає, що місцезнаходження дитини в момент посягання на її життя (в утробі матері або поза нею) при терміні вагітності більше 22 тижнів значення не має. Мова йде про спричинення смерті живій людській істоті [3, с. 69]. На думку В.В.Сташиса та М.І.Бажанова, початковим моментом життя слід вважати початок фізіологічних пологів [4, с. 29]. О.В.Домбровська обґрунтовує позицію, згідно до якої з кримінально-правової точки зору початок життя пов'язаний з процесом вилучення дитини з утробы матері [5, с. 43].

Визнання права на життя за ненародженою дитиною викликає багато заперечень. Зокрема воно тісно пов'язане з правами матері дитини, наприклад право жінки на життя, здоров'я, репродуктивний вибір або недоторканність приватного життя, тощо. Складність полягає в тому, як визначити, де закінчується право жінки на репродуктивний вибір, і, де починається право ненародженої дитини на життя [6, с. 201]. Також, слід відзначити, що визнання права на життя ненародженої дитини, приведе до необхідності криміналізувати аборти, що може мати наслідком зворотній ефект – «тенізацію» практики переривання вагітності та зростання відсотків вбивств новонароджених.

Слушною є думка, що незважаючи на те, що зачата дитина в майбутньому може стати суб'єктом права, навряд чи варто розглядати її як носія правоздатності й суб'єктивних прав ще до народження. Суб'єктивні права можуть виникнути лише у реально існуючого суб'єкта [7, с. 102]. А отже, початком виникнення права на життя людини слід вважати саме момент її народження.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. (станом на 28.03. 2014 р.) // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09.1999 р. (станом на 1.04.2014 р.) // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 46. – Ст. 403.

3. Попов А.Н. Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах. – С.-Пб.: Юрид. Центр Пресс, 2001. – 465 с.

4. Кримінальне право України: Особлива частина: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти /М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, І. О. Зінченко та ін.; За ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Юрінком Інтер; Х.: Право, 2002. – 496 с.

5. Домбровська О.В. Теоретичні проблеми кримінально-правової охорони життя людини // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матер. наук.-практ.конф. [Харків] 22-23 квіт.2004 р./ Редкол.: Сташис В.В. (голов.ред.) та ін. – К.– Х.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 42-44.

6. Рогова О.Г. Про час виникнення права людини на життя: загальнотеоретичний аналіз // Вісник АПрНУ. – 2005. – № 4 (43) – С. 198-207.

7. Цивільне право України: підручник. У 2 кн. Кн. 1 / О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт [та ін.]; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Юрінком Інтер 2004. – 736 с.

Панкєєва О.О.

студент,

Науковий керівник: Коломоєць Т.О.

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України,

Запорізький національний університет

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

На протязі останніх років відбувається реформування системи державних органів в Україні, а тому вагомого значення набував контроль за їх діяльністю, зокрема з боку органів судової влади.

Вагомий науковий внесок у дослідження загально-теоретичних питань судового контролю внесли такі вчені як: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.М. Горшен'єв, В.Т. Квіткін, О.В. Кондратьєв, В.В. Лазарєв, В. Маляренко, Л.П. Сушко, А.Р.Туманянц, О.Л. Фартигін, Н.Ю. Хаманєва та інші.

Загалом, контроль є стадією соціально-державного управління, засобом забезпечення законності та реалізації управлінських рішень [1, с. 117].

Нажаль, на сьогоднішній день відсутнє законодавче визначення судового контролю. Також законодавством не визначені основні засади, підстави та порядок здійснення судового контролю. Це є актуальною проблемою, яка потребує законодавчого врегулювання.